

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ «УНІВЕРСУМ»

Циклова комісія педагогічної освіти

ЗАТВЕРДЖУЮ
Проректор з науково-методичної
та навчальної роботи

Олексій ЖИЛЬЦОВ

«___» _____ 2020 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПСИХОЛОГІЯ І ПЕДАГОГІКА СІМ'Ї

для студентів

спеціальності

231 Соціальна робота

освітньої програми

Соціальна педагогіка

освітньо-кваліфікаційного рівня

молодший спеціаліст

Київ – 2020

Розробник:

Павлюк Юлія Андріївна, викладач циклової комісії з педагогічної освіти Фахового коледжу «Універсум» Київського університету імені Бориса Грінченка

Викладач:

Павлюк Юлія Андріївна, викладач циклової комісії з педагогічної освіти Фахового коледжу «Універсум» Київського університету імені Бориса Грінченка

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні циклової комісії з педагогічної освіти

Протокол від 25 серпня 2020 р. № 1

Голова циклової комісії Альона ДОЦЕНКО

Робочу програму перевірено

26 серпня 2020 р.

Заступник директор з навчально-методичної роботи Зоя ГЕЙХМАН

Заступник директор з навчальної роботи Яніна КАРЛІНСЬКА

Пролонговано:

на 20__/20__ н.р. (_____), «__» _____ 20__ р., протокол № __

на 20__/20__ н.р. (_____), «__» _____ 20__ р., протокол № __

на 20__/20__ н.р. (_____), «__» _____ 20__ р., протокол № __

на 20__/20__ н.р. (_____), «__» _____ 20__ р., протокол № __

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни	
	денна форма навчання	
Вид дисципліни	обов'язкова	
Мова викладання, навчання, оцінювання	українська	
Загальний обсяг кредитів/годин	3 /90	
Курс	2	3
Семестр	4	5
Кількість змістових модулів з розподілом:	2	1
Обсяг кредитів	2	1
Обсяг годин, в тому числі:	60	30
Аудиторні	28	14
Модульний контроль	4	2
Семестровий контроль	-	-
Самостійна робота	28	4
Підготовка і складання підсумкового контролю	-	10
Форма семестрового контролю	-	екзамен

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета курсу – опанування конкретних питань психології шлюбно-сімейних стосунків, систематизація знань щодо еволюції та сутності родинно-шлюбних стосунків, особливостей їх виникнення, становлення, стабілізації та розпаду; стилів виховання в сім'ї та їх вплив на формування особистості дитини.

Завдання курсу:

- ознайомлення з формами організації шлюбно-сімейних стосунків в історичному контексті;
- аналіз особливостей функціонально-рольової структури сімейних відносин;
- аналіз життєвого циклу сім'ї та динаміки сімейних відносин;
- ознайомлення з етапами формування та розвитку подружніх стосунків;
- характеристика стилів виховання і помилок у вихованні дітей у сім'ї;
- розкриття процесу соціалізації особистості в сім'ї, спілкування та взаємодії подружжя, подолання сімейних конфліктів та досягнення згоди.

У результаті вивчення навчальної дисципліни у студента мають бути сформовані такі **предметні компетентності**:

- готовність застосовувати отримані знання з сімейної психології під час надання консультативної допомоги;
- виявляти чинники, що мають найбільший вплив на становлення дитячо-батьківських стосунків у родині;
- здійснювати соціально-психологічний аналіз подружніх конфліктів та розробляти рекомендації щодо їх профілактики;
- враховувати гендерні аспекти шлюбних стосунків під час соціально-психологічних досліджень;
- спроможність аналізувати й оцінювати найважливіші досягнення національної, європейської та світової, науки й культури;
- здатність застосовувати методи самовиховання, орієнтовані на систему індивідуальних, національних і загальнолюдських цінностей, для розроблення й реалізації стратегій і моделей поведінки та кар'єри; опановувати моделі толерантної поведінки та стратегії конструктивної діяльності в умовах культурних, мовних, релігійних та інших відмінностей між народами, різноманітності світу й людської цивілізації;
- збереження здоров'я фізичного, соціального, психічного і духовного (власного та здоров'я оточуючих);
- застосування навичок здорового способу життя, гармонізації режиму праці та відпочинку.

3. Результати навчання за дисципліною

Після вивчення курсу студенти повинні:

- мати уявлення про еволюцію сімейних стосунків;
- аналізувати тенденції розвитку сучасної української сім'ї;

- характеризувати особливості мотивації вступу у шлюб та дошлюбного періоду;
- визначати руйнівні тенденції шлюбу та сім'ї;
- порівнювати вплив сім'ї на розвиток кожного з її членів;
- виявляти основні проблеми з якими може зіткнутись сучасна сім'я;
- розпізнавати руйнівних тенденцій шлюбу та сім'ї;
- розпізнавати стилі сімейного виховання і їх вплив на соціалізацію дитини;
- надавати первинну соціально-психологічну допомогу членам сім'ї.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів, тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт			
		Аудиторна:			Самостійна
		Лекції	Семінари	Практичні	
4-й семестр					
Змістовий модуль 1. Історичний аспект розвитку шлюбно-сімейних стосунків.					
Тема 1. Сім'я як соціально-психологічний феномен.	8	2	-	2	4
Тема 2. Історія шлюбно-сімейних стосунків. Основні функції сім'ї.	9	2	-	2	5
Тема 3. Основні завдання та принципи підготовки молоді до сімейного життя. Проблеми сучасної сім'ї.	9	2	-	2	5
Модульний контроль	2				
Разом	28	6	-	6	10
Змістовий модуль 2. Сучасна сім'я та проблеми сімейних стосунків.					
Тема 1. Вплив проблем молодіжного середовища на функціонування майбутньої сім'ї.	8	2	-	2	4
Тема 2. Особливості сімейного виховання. Соціальний захист дитинства.	11	2	-	4	5
Тема 3. Допомога соціального педагога у розв'язанні сімейних проблем. Методи і методики дослідження сімейної взаємодії.	11	2	-	4	5
Модульний контроль	2				
Разом	32	6	-	10	14
Разом за 4 семестр	60	12	-	16	28
5-й семестр					
Змістовий модуль 3. Проблемна сім'я як об'єкт соціально-педагогічної роботи					
Тема 1. Любов як основа подружніх стосунків.	4	2		1	1
Тема 2. Життєвий цикл сім'ї.	4	2		1	1
Тема 3. Подружні сварки та сімейні конфлікти: специфіка та причини.	4	2		2	1
Тема 4. Насильство та ревності в сім'ї. Розлучення.	4	2		2	1
Модульний контроль	2				
Разом	18	8	0	6	4
Разом за 5 семестр	18	8	0	6	4

5. Програма навчальної дисципліни

Змістовний модуль 1. Історичний аспект розвитку шлюбно-сімейних стосунків.

Тема 1. Сім'я як соціально-психологічний феномен.

Соціально-психологічна сутність сім'ї. Характеристика сім'ї. Структура сім'ї. Найтиповіші сімейні ролі. Типові моделі сім'ї.

Основні поняття теми: сім'я, шлюб, шлюбно-родинні взаємини, сімейні ролі, структура сім'ї.

Практичне заняття 1. Психологічні умови створення сім'ї.

Основна література: 2,3,4; *Додаткова література:* 7,8,9.

Тема 2. Історія шлюбно-сімейних стосунків. Основні функції сім'ї.

Фази розвитку сім'ї : проміскуїтет, кровоспоріднена сім'я, пуналуальна сім'я, синдіасмічна сім'я, моногамна сім'я. Основні функції сім'ї.

Основні поняття теми: шлюбно-сімейні стосунки, полігамія, груповий шлюб, полігінія, проміскуїтет, кровоспоріднена сім'я, пуналуальна сім'я, синдіасмічна сім'я, моногамна сім'я, функції сім'ї.

Практичне заняття 2. Кризові періоди в шлюбі.

Основна література: 2,3,4; *Додаткова література:* 7,8,9.

Тема 3. Основні завдання та принципи підготовки молоді до сімейного життя.

Проблеми сучасної сім'ї.

Загальносоціальна підготовка молоді до сімейного життя. Моральна підготовка до сімейного життя. Правова підготовка до сімейного життя. Господарсько-економічна підготовка до сімейного життя. Естетична підготовка молоді до сімейного життя. Психологічна підготовка до сімейного життя. Проблеми сучасної сім'ї.

Основні поняття теми: загально соціальна підготовка, моральна підготовка, естетична підготовка, психологічна підготовка, мотивація шлюбу.

Практичне заняття 3. Підготовки молоді до сімейного життя.

Основна література: 2,3,4; *Додаткова література:* 3,4,12.

Змістовний модуль 2. Проблемна сім'я як об'єкт соціально-педагогічної роботи.

Тема 1. Вплив проблем молодіжного середовища на функціонування майбутньої сім'ї.

Проблеми наркоманії у молодіжному середовищі. Алкоголізм у молодіжному середовищі. Проблеми тютюнопаління серед молоді. Медико-соціальні аспекти СНІДу.

Основні поняття теми: шкідливі звички, продром алкоголізму, профілактика наркоманії і тютюнопаління.

Основна література: 1, 3,4,5; *Додаткова література:* 10,12,15.

Практичне заняття 4. Негативні тенденції розвитку сім'ї.

Тема 2. Особливості сімейного виховання. Соціальний захист дитинства.

Особливості сімейного виховання. Стилі сімейного виховання. Роль матері у соціалізації дитини. Роль батька у соціалізації дитини. Типи виховання. Сім'я з частковою соціальною дезадаптацією. Діти як об'єкт соціального захисту. Правовий захист дитинства. Соціально-педагогічні проблеми дітей-сиріт і дітей, що залишились без батьківської опіки.

Основні поняття теми: стилі сімейного виховання, первинна соціалізація, соціальна дезадаптація, соціальний захист, правовий захист, превентивне виховання, сирітство, соціальне сирітство.

Практичне заняття 5. Психологія міжособистісних стосунків у сім'ї.

Практичне заняття 6. Батьківське ставлення до дитини та вплив на її психічний розвиток.

Основна література: 2, 3, 4, 5. *Додаткова література:* 7, 8, 10.

Тема 3. Допомога соціального педагога у розв'язанні сімейних проблем. Методи і методики дослідження сімейної взаємодії.

Психологічні причини формування дисфункціональних сімей. Визначення характеру взаємостосунків між подружжям. Методи і методики дослідження сімейної взаємодії.

Основні поняття теми: види психологічної допомоги, сімейне консультування, психотерапія, опитувальники.

Практичне заняття 7. Психологічна діагностика сім'ї.

Практичне заняття 8. Психологічна допомога сім'ї.

Основна література: 3, 4,5; *Додаткова література:* 6, 7, 8.

Змістовий модуль 3. Сучасна сім'я та проблеми сімейних стосунків.

Тема 1. Життєвий цикл сім'ї.

Поняття життєвого циклу сім'ї. Стадії життєвого циклу. Моделі вибору супутника життя. Мотиви, що спонукають людину брати шлюб.

Основні поняття теми: життєвий цикл сім'ї, дошлюбний та шлюбний періоди, динаміка сімейного життя, сімейні кризи.

Практичне заняття 1. Життєвий цикл сім'ї.

Основна література: 1, 2, 3, 4; *Додаткова література:* 2,3,4.

Тема 2. Любов як основа подружніх стосунків.

Феномен любові і її типи. Теорії любові. Мотивація вступу у шлюб. Типи мотивів. Види мотивів. Вибір шлюбного партнера. Структура мотивації укладення шлюбу.

Основні поняття теми: феномен любові, типологія любові, теорії любові, песимістична та оптимістична любов.

Практичне заняття 2. Любов як основа подружніх стосунків.

Основна література: 1, 2, 3, 4; *Додаткова література:* 6,7,8,9.

Тема 6. Подружні сварки та сімейні конфлікти: специфіка та причини. Поняття сімейних сварок та конфліктів, їх позитивні та негативні аспекти. Причини родинних конфліктів. Запобігання та розв'язання подружніх конфліктів. Стили поведінки в конфліктних ситуаціях.

Основні поняття теми: родинна сварка, сімейний конфлікт, психологічна сумісність, тактики вирішення конфліктів.

Практичне заняття 3. Аналіз подружніх конфліктів

Основна література: 1, 2, 3, 4; *Додаткова література:* 6,7,8,9.

Тема 7. Насильство та ревності в сім'ї. Розлучення.

Види насильства в сім'ї. Наслідки насильства. Психологічна характеристика дітей, які виховуються в атмосфері насильства. Феномен подружніх ревностей: генеза розгортання, детермінанти. Ревності жінок і чоловіків: типове та нетипове. Причини розлучень, наслідки розлучень.

Основні поняття теми: психологічне насильство, фізичне насильство, економічне насильство, сексуальне насильство, ревності, етапи розлучення.

Практичне заняття 4. Види насильства. Проблеми розлучень.

Основна література: 1, 2, 3, 4; *Додаткова література:* 6,7,8,9.

6. Контроль навчальних досягнень

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Вид діяльності студента	Максимальна кількість балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2		Модуль 3	
		кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	1	3	3	3	3	4	4
Відвідування практичних занять	1	3	3	5	5	3	3
Робота на практичному занятті	10	3	30	5	50	3	30
Виконання завдання для самостійної роботи	5	3	15	3	15	4	20
Виконання модульної контрольної роботи	25	1	25	1	25	1	25
Разом		-	76	-	98	-	82
Максимальна кількість балів		256					
Розрахунок коефіцієнта:		4,27					

6.2. Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання.

Завдання для самостійної роботи є необхідною частиною навчально-методичного комплексу дисципліни.

Зміст самостійної роботи студентів має таку структуру:

1. Опрацювати зміст тем за літературою.
2. Відповісти на питання до семінарського заняття.
3. Виконати завдання (оцінюється в 5 балів).

Змістовий модуль 1. Історичний аспект розвитку шлюбно-сімейних стосунків.

Тема 1. Сім'я як соціально-психологічний феномен.

Підібрати по 5 приказок, висловлювань відомих людей про значення сім'ї в житті людини. Скласти синквейн на тему «Сім'я».

Тема 2. Історія шлюбно-сімейних стосунків. Основні функції сім'ї.

Складання генеалогічного дерева своєї сім'ї.

Тема 3. Основні завдання та принципи підготовки молоді до сімейного життя.

Проблеми сучасної сім'ї.

Проаналізувати сучасний стан сімей в Україні, вказавши основні проблеми. Скласти портрет сучасної молодої сім'ї (від 0 до 9 років).

Змістовий модуль 2. Проблемна сім'я як об'єкт соціально-педагогічної роботи.

Тема 1. Вплив проблем молодіжного середовища на функціонування майбутньої сім'ї.

Здійснити порівняльний аналіз позитивних та негативних дошлюбних факторів.

Тема 2. Особливості сімейного виховання. Соціальний захист дитинства

Розробити анкету «Вивчення соціально-психологічних особливостей ставлення студентів до сім'ї, шлюбу, передшлюбних відносин». Написати есе «Роль дітей у сімейному житті»

Тема 3. Допомога соціального педагога у розв'язанні сімейних проблем.

Провести дослідження зі студентами 4 курсу на тему «Вивчення соціальнопсихологічних особливостей ставлення студентів до сім'ї, шлюбу, передшлюбних відносин»

Змістовий модуль 3. Сучасна сім'я та проблеми сімейних стосунків.

Тема 1. Життєвий цикл сім'ї.

Здійснити порівняльний аналіз офіційного та незареєстрованого шлюбу, використовуючи діаграму Вена.

Тема 2. Любов як основа подружніх стосунків.

Охарактеризувати сімейні міфи і легенди.

Тема 3. Подружні сварки та сімейні конфлікти: специфіка та причини.

Знайти в художній літературі чи фільмах два епізоди сімейних сварок (конфліктів), проаналізувати їх, визначивши причини та способи розв'язання.

Тема 4. Насильство та ревності в сім'ї. Розлучення.

Розкрити проблеми, які виникають при повторних шлюбах.

Загальні критерії оцінювання самостійної роботи студентів

Оцінка	Критерії оцінювання
5	Оцінюється завдання, що містить відповіді, в яких навчальний матеріал відтворюється в повному обсязі, відповідь правильна, обґрунтована, логічна, містить аналіз і систематизацію, зроблені аргументовані висновки. Студент здатний висловити власне ставлення до альтернативних міркувань з конкретної проблеми, проявляє вміння самостійно та аргументовано викладати матеріал. Практичне завдання виконане правильно, як з використанням типового алгоритму, так і за самостійно розробленим алгоритмом.
4	Оцінюється завдання, що містить відповіді, в яких відтворюється значна частина навчального матеріалу. Студент виявляє знання і розуміння основних положень з навчальної дисципліни, певною мірою може аналізувати матеріал, порівнювати та робити висновки. У відповідях допущені несуттєві помилки, має місце недостатня аргументованість при викладенні матеріалу, нечітко виражене ставлення слухача до фактів.
3	Студент у цілому оволодів суттю питань з даної теми, намагається аналізувати факти й події, робити висновки, але дає неповні відповіді на запитання, припускається грубих помилок при висвітленні матеріалу. У практичних завданнях припущені несуттєві помилки.
2	Оцінюється завдання, що містить відповіді на рівні елементарного відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів, фрагментів навчального матеріалу. Студент виявив неспроможність висвітлити питання чи питання висвітлені неправильно, безсистемно, з грубими помилками, відсутні розуміння основної суті питань, висновки, узагальнення.
1	Оцінюється завдання, що містять знання у формі окремих фактів, елементарних уявлень, що відтворюють незначну частину навчального матеріалу, володіють окремими видами умінь на рівні копіювання зразка, виконання певної навчальної дії.

6.3. Форма проведення модульного контролю та критерії оцінювання.

Модульний контроль проводиться в тестовій формі і містить 25 різних за формою тестів. За кожну правильну відповідь на 1 тестове завдання виставляється 1 бал, за неправильну відповідь – 0 балів.

6.4. Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання.

Форма контролю: іспит (5 семестр)

Форма проведення: письмова

Тривалість проведення: 2 год.

Максимальна кількість балів: 40 балів

6.7. Орієнтовний перелік питань для семестрового контролю.

1. Психологія і педагогіка сім'ї як наукова дисципліна.
2. Предмет та основні завдання психології сім'ї.
3. Місце психології сім'ї та шлюбу в системі сучасної наукової психології.
4. Напрями і підходи у вивченні психології сімейних стосунків.
5. Методи психологічного дослідження шлюбно-сімейних стосунків.
6. Еволюція шлюбно-сімейних відносин в історії людського суспільства.
7. Сутність поняття «шлюб». Походження шлюбу та його різновиди.

8. Відкритий шлюб як різновид шлюбно-сімейних стосунків.
9. Мотивація шлюбно-сімейних стосунків та її особливості.
10. Сутність поняття сім'я, основні функції сім'ї та їх характеристика.
11. Психологічна сутність сім'ї як малої соціальної групи.
12. Сім'я як відкрита система.
13. Взаємозв'язок сім'ї з іншими соціальними інститутами та системами.
14. Функції сім'ї, їх характеристика.
15. Соціально-психологічна характеристика сучасної сім'ї.
16. Соціально-психологічний аналіз ролей у шлюбно-сімейних стосунках.
17. Типи сімейних систем і особливості їх функціонування за В. Сатір.
18. Динаміка шлюбно-сімейних відносин.
19. Кризові періоди у розвитку шлюбно-сімейних стосунків.
20. Соціально-психологічна характеристика стадій подружніх відносин.
21. Періодизації життєвого циклу сім'ї.
22. Етап дошлюбних стосунків. Моделі вибору супутника життя.
23. Сім'я як агент соціалізації. Механізми сімейної соціалізації.
24. Чинники впливу сім'ї на розвиток дитини, стилі сімейного виховання.
25. Психологічні аспекти розвитку особистості дитини в неповній сім'ї.
26. Розвиток особистості дитини в дисфункційній сім'ї.
27. Психолого-педагогічна майстерність батьків.
28. Особливості спілкування у сім'ї.
29. Сімейні конфлікти: причини і шляхи розв'язання.
30. Специфіка подружніх конфліктів та підходи до аналізу їх причин.
31. Концепції і форми розпаду сімейних відносин.
32. Фази розпаду емоційних стосунків у шлюбі.
33. Стадії розлучення та їх характеристика.
34. Причини зростання і мотиви розлучень.
35. Розлучення та його наслідки.
36. Особистісні та соціальні чинники порушення шлюбно-сімейних стосунків.
37. Діагностична робота соціального педагога.
38. Корекційно-розвиваюча робота педагога з дисфункційною сім'єю.
39. Просвітницька і профілактична робота шкільного соціального педагога з родиною.
40. Психологічні проблеми підготовки молоді до сімейного життя.
41. Умови підтримки і розвитку психологічного здоров'я сім'ї.

6.8. Шкала відповідності оцінок.

Рейтингова оцінка	Оцінка за 100- бальною шкалою	Значення оцінки
A	90-100	Відмінно
B	82-89	Дуже добре
C	75-81	Добре
D	69-74	Задовільно
E	60-68	Достатньо
FX	35-59	Незадовільно з можливістю повторного складання
F	1-34	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу

8. Рекомендовані джерела

Основна (базова)

1. Любчак Л.В. Родинна педагогіка: Курс лекцій: Посібник. – 2-е вид., доп. / Л.В.Любчак.– Вінниця: ФОП Корзун Д.Ю, 2012. – 150 с.
2. Седих К.В. Психологія сім'ї. Навчальний посібник/ К.В.Седих. – Полтава, 2013. – 197 с.
3. Психологія сім'ї [Текст] : навч. посіб. / Раїса Петрівна Федоренко. – Луцьк : Вежа-Друк, 2015. – 364 с.
4. Психологія сучасної сім'ї : навч.посіб. / О. А. Столярчук. – Кременчук: ПП Щербатих О. В., 2015. – 136 с.
5. Психологія сімейних взаємин: нав.посіб./[М.С.Корольчук, ПП. Криворучко, В.І. Осьодло та ін.]; заг.ред.М.С.Корольчука. – К.:Ніка-Центр, 2010.- 296 с.

Додаткова

1. Волинець Л.С. Дитинство в Україні: права, гарантії, захист. Український часопис прав людини. — К.: Українська правнича фундація, 1999. - С. 27-29.
2. Кузьмінський А.І., Омеляненко В.Л. – Педагогіка родинного виховання: Навч. посіб. - К.: Знання, 2006 – 324 с. – (Навчально-методичний комплекс з педагогіки).
3. Молода сім'я: проблеми та умови її становлення / За ред. проф. А.Й. Капської. – К.: ДЦССМ, 2003. – 184 с.
4. Основи національного виховання: Концептуальні положення / В.Г. Кузь, Ю.Д.Руденко, З.О.Сергійчук та ін. – К.: —Київ, 1993. - Ч 1. – 152 с.
5. Пеша І.В. Соціальний захист дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування (проблеми реформування). - К.: Логос, 2000. — 120 с.
6. Психологія сім'ї : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Л.В.Помиткіна, В.В.Злагодух, Н.С.Хімченко, Н.І.Погорільська. – К.: НАУ, 2011. – 271 с.
7. Психологія сім'ї: навч. посібник / [Поліщук В.М., Ільїна Н.М., Поліщук С.А., Мисник С.О., Савченко Ю.Ю. та ін.]; за заг. ред. В.М. Поліщука. – [2-е вид.]. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2008. – 282 с.
8. Психологія сім'ї : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Л.В.Помиткіна, В.В.Злагодух, Н.С.Хімченко, Н.І.Погорільська. – К.: НАУ, 2011. – 271 с.
9. Родина в житті людини: Семиченко В.А., Заслуженюк В.С. //Семиченко В.А.,Заслуженюк В.С. Психологія та педагогіка сімейного спілкування//:Навч.посібник. - К.:Веселка,1998.
- 10.Програма курсу —Школа батьківствa (Серія інформаційних матеріалів —Школа соціальних знань для батьків) / За заг. ред. К.С. Шендеровського. – Київ: КМЦСССДМ, 2005. – 76 с.
- 11.Робоча книга вихователя. Випуск 1 / Укладачі О.І. Тимчишин, В.І. Уруський. - Тернопіль: ТОІППО, 2000. - 300 с.
- 12.Сім'я ХХІ століття (матеріали для роботи по програмі соціальної підтримки молодій сім'ї): - К. - 2000 - 64 с.
- 13.Словник-довідник для соціальних педагогів та соціальних працівників / За заг. ред. А.Й. Капської, 224 І.М.Пінчук, С.В. Толстоухової.- К., 2000. – 260 с.

14. Соціальна робота з молоддю, яка вступає в шлюб / За заг. ред. А.О. Бучака. – Рівне, 2001. – 32 с.
15. Соціальний супровід неблагополучної сім'ї. Трубавіна І.М. Науковометодичні матеріали. – К.: 225 ДЦССМ, 2003. – 86 с.
16. Тхоржевська Т.Д. Виховні традиції української православної сім'ї // Теоретичні питання культури, освіти та виховання: Зб. наук. праць / За заг. ред. М.Б. Євтуха, укл. О.В. Михайличенко. – К.: Вид. Центр КНЛУ, 2004. - Випуск 28. - С. 69-72.

7. Навчально-методична карта дисципліни «Психологія і педагогіка сім'ї»

Разом: 60 год., лекції –12 год., практичні заняття – 16 год., модульний контроль – 4 год., самостійна робота – 28 год.

Модулі	Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2				
Назва Модуля	Історичний аспект розвитку шлюбно-сімейних стосунків			Проблемна сім'я як об'єкт соціально-педагогічної роботи.				
Лекції	1	2	3	4	5		6	
Теми лекцій	Сім'я як соціально-психологічний феномен.	Історія шлюбно-сімейних стосунків. Основні функції сім'ї.	Основні завдання та принципи підготовки молоді до сімейного життя. Проблеми сучасної сім'ї.	Вплив проблем молодіжного середовища на функціонування майбутньої сім'ї.	Особливості сімейного виховання. Соціальний захист дитинства.		Допомога соціального педагога у розв'язанні сімейних проблем. Методи і методики дослідження сімейної взаємодії.	
Теми практичних занять	Психологічні умови створення сім'ї.	Кризові періоди в шлюбі.	Підготовки молоді до сімейного життя.	Негативні тенденції розвитку сім'ї.	Психологія міжособистісних стосунків у сім'ї.	Батьківське ставлення до дитини та вплив на її психічний розвиток.	Психологічна діагностика сім'ї.	Психологічна допомога сім'ї.
Самостійна робота	П.6.2.	П.6.2.	П.6.2.	П.6.2.	П.6.2.		П.6.2.	
Види поточного контролю	Модульна контрольна робота 1.			Модульна контрольна робота 2.				

Разом: 30 год, лекції –8 год, практичні заняття – 6 год., модульний контроль – 2 год., самостійна робота – 4 год.

Модулі	Змістовий модуль 1			
Назва модуля	Сучасна сім'я та проблеми сімейних стосунків			
Лекції	1	2	3	4
Теми лекцій	Життєвий цикл сім'ї.	Любов як основа подружніх стосунків	Подружні сварки та сімейні конфлікти: специфіка та причини	Насильство та ревнощі в сім'ї. Розлучення.
Теми практичних занять	Життєвий цикл сім'ї.	Любов як основа подружніх стосунків	Аналіз подружніх конфліктів	Види насильства. Проблеми розлучень.
Самостійна робота	П.6.2.	П.6.2.	П.6.2.	П.6.2.
Види поточного контролю	Модульна контрольна робота 1			
Підсумковий контроль	екзамен			